

მომხმარებლის ცნება ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკაში

I. შესავალი

2012 წელს, „პროდუქტის უსაფრთხოებისა და თავისუფალი მიმოქცევის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღების შედეგად, გაუქმდა საქართველოში 1996 წლიდან მოქმედი კანონი „მომხმარებელთა უფლებების შესახებ“, რომელიც განსაზღვრავდა მომხმარებლის ცნების ზოგად კონცეფციას. მას შემდეგ მომხმარებლის ცნება უნიფიცირებული შინაარსით საქართველოს კანონმდებლობაში არ გვხვდება. მართალია, ცალკეული სამართლებრივი აქტები¹ ვიწრო მიზნებისთვის იყენებენ მომხმარებლის ცნებას, თუმცა მათი მოქმედების სფერო ამავე აქტების მიზნებითაა შეზღუდული და სხვა ურთიერთობებზე არ ვრცელდება.

ამავდროულად, საქართველოში მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მარეგულირებელი კანონმდებლობის შემუშავება მიმდინარეობს ევროკავშირის უნიფიცირებული სამართლის საფუძველზე, საქართველოსა და ევროკავშირის შორის დადებული ასოცირების შეთანხმების ფარგლებში. ამ თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია ასოცირების შეთანხმების მე-13 თავი, რომელიც ეხება მომხმარებელთა პოლიტიკას და ადგენს ამ მიმართლებით თანამშრომლობის სივრცეს. ასოცირების შეთანხმების 29-ე დანართში – „მომხმარებელთა პოლიტიკა“, ჩამოთვლილია ევროკავშირის ის დირექტივები და რეგულაციები, რომლებიც მომხმარებელთა უფლებების დაცვას ეხება და უნდა აისახოს საქართველოს კანონმდებლობაში. შეთანხმებაში მოცემული დირექტივები დაჯგუფებულია შემდეგ თემებად: პროდუქტის უსაფრთხოება, მარკეტინგი,

* სამართლის დოქტორი, სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, თბილისის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლე. orcid.org/0000-0001-9079-4526

¹ მაგალითად, „ფინანსური ორგანიზაციების მიერ მომსახურების განევისას მომხმარებელთა უფლებების დაცვის წესის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს ეროვნული ბაკის პრეზიდენტის 2021 წლის 9 მარტის N32/04 ბრძანების მეორე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის მიხედვით, *მომხმარებელი არის საფინანსო პროდუქტის მიმღები ან ასეთი განზრახვის მქონე ფიზიკური ან იურიდიული პირი, გარდა ფინანსური ორგანიზაციისა*. „ელექტრონული კომუნიკაციების სფეროში მომსახურების მიწოდებისა და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის 2006 წლის 17 მარტის N3 დადგენილების მესამე მუხლის „ლ“ ქვეპუნქტის თანახმად, *მომხმარებელი არის ბოლო მომხმარებელი, რომელიც საკუთარი მომხმარებისათვის იყენებს ან განზრახული აქვს გამოიყენოს საერთო სარგებლობის ელექტრონული საკომუნიკაციო ქსელებითა და საშუალებებით განხორციელებული მომსახურება და მიზნად არ ისახავს მის შემდგომ მიყიდვას სხვა მომხმარებელზე*. საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის 2017 წლის 3 აპრილის №18 ბრძანების მეორე მუხლის, „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, *მომხმარებელი არის დამზღვევი ფიზიკური პირი ან სადაზღვევო მომსახურების მიღების განზრახვის მქონე ფიზიკური პირი, გარდა მე-6 მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევებისა. მე-6 მუხლის მიზნებისათვის – სადაზღვევო მომსახურების მიმღები (დამზღვევი, დაზღვეული, მოსარგებლე) ფიზიკური და იურიდიული პირები და სხვ.*

სახელშეკრულებო სამართალი, ფინანსური მომსახურება, სამომხმარებლო კრედიტი, კომპენსაცია და აღსრულება.²

სტატიის მიზანია მომხმარებლის ცნების განხილვა ევროკავშირის დირექტივებისა და ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკის ურთიერთშეჯერების საფუძველზე და მომხმარებლის ცნების საბაზისო კონცეფციის წარმოჩენის გზით, ამ საკითხით დაინტერესებული მკითხველისათვის ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს მიერ დამკვიდრებული მიდგომების გაზიარება.

II. მომხმარებლის ცნების განსაზღვრის აუცილებლობა

მომხმარებლის ცნების ზოგადი კონცეფციის დაზუსტებამდე, უნდა გავერკვეთ, თუ რატომ არის ასეთი მნიშვნელოვანი პირის მომხმარებლად აღიარება, რა იცვლება იმით, რომ ხელშეკრულების ერთი მხარე მომხმარებელია ან/და ასეთ შემთხვევაში რატომ მოქმედებს მასზე დაცვის განსაკუთრებული სამართლებრივი რეჟიმი. ამ თვალსაზრისით, უნდა აღინიშნოს, რომ მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი თავისი ბუნებით *lex specialis* სამართალს მიეკუთვნება,³ რომელიც ნაწარმოებია და გამომდინარეობს სახელშეკრულებო სამართლისაგან.⁴ შესაბამისად, მასზე ვრცელდება სახელშეკრულებო სამართლის ისეთი ფუნდამენტური პრინციპები, როგორიცაა, სახელშეკრულებო სამართლიანობა, თანასწორობა და ხელშეკრულების დადების თავისუფლება. თუმცა, კერძო სამართალში დამკვიდრებული ხელშეკრულების სამართლიანობის ტრადიციული გაგებისაგან განსხვავებით, მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი, უპირველეს ყოვლისა, კონცენტრირებულია მომხმარებელზე და არა თავად ხელშეკრულებაზე.⁵

მომხმარებელთა მონაწილეობით დადებული ხელშეკრულების სამართლიანობის შეფასებისას, უპირველეს ყოვლისა, აქცენტი გადატანილია ხელშეკრულების დადების პროცედურულ ნაწილზე. ამ შემთხვევაში, შეფასების კრიტერიუმად გამოიყენება მოლაპარაკებების წარმოების თავისებურებანი, ხელშეკრულების პირობების ფორმირებაში მომხმარებლის მონაწილეობის ხარისხი და მომხმარებელთა ინფორმირების დონე.⁶

² ევროკავშირის და ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებსა და საქართველოს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმება; ასევე იხ., რეგულირების ზეგავლენის შეფასება საქართველოს კანონპროექტზე „მომხმარებლის უფლებების დაცვის შესახებ“, თბილისი 2019.

³ Zimmermann R., *The New German Law of Obligations, Historical and Comparative Perspectives*, Oxford University Press, 2005, 177.

⁴ Reich N., *Protection of Consumers' Economic Interests by EC Contract – Some Follow-up Remarks*, Sydney Law Review, Vol.28, No.1, 2006, 54, დამატებით იხ. ლაკერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის შედარებითი ანალიზი, თბილისი, 2016, 23.

⁵ Wei D., *Consumer Protection in the Global Context: The Present Status and Some New Trends*, Consumer Law and Socioeconomic Development, National and International Dimensions, Springer, 2017, 4.

⁶ Wilhelmsson Th., Willett Ch., *Unfair Terms, and Standard Form Contracts*, Handbook of Research on International Consumer Law, Edward Elgar Publishing, 2011, 159.

მეორე მხრივ, სახელშეკრულებო პირობათა სამართლიანობა არანაკლები მნიშვნელობისაა, რომლის შეფასების ტესტად გამოიყენება ხელშეკრულების მხარეთა უფლებრივი მდგომარეობა და სტანდარტულ პირობათა შინაარსი.⁷ ამ შემთხვევაში სახელშეკრულებო პირობათა სამართლიანობის ტესტად მიიჩნევა პირობათა სიცხადე და აღქმადობა, რამდენად პასუხობს სახელშეკრულებო პირობები მომხმარებლის მოლოდინს და იძლევა თუ არა ხელშეკრულების პირობა მოვაჭრისათვის ნებით თუ უნებლიედ გაუმართლებელი უპირატესობის მოპოვების შესაძლებლობას,⁸ ანდა ხომ არ იწვევს მომხმარებლის საზიანოდ სახელშეკრულებო უფლება-მოვალეობების გაუმართლებელ დისბალანსს.⁹

მაგალითად, **Mohamed Aziz-ის** საქმეში ლუქსემბურგის სასამართლომ აღნიშნა, რომ სახელშეკრულებო პირობათა სამართლიანობა გულისხმობს აშკარა დისბალანსის არარსებობას, ხოლო იმის დასადგენად, მხარეთა შორის უფლებრივი დისბალანსი კეთილსინდისიერების პრინციპის დარღვევით წარმოიშვა თუ არა, უნდა შეფასდეს მოვაჭრეს, სამართლიანი/თანაბარი მოლაპარაკების გამართვის პირობებში, შეეძლო თუ არა ევარაუდა, რომ მომხმარებელი იმავე სადავო (უსამართლო) პირობას მისი ინდივიდუალურად შეთანხმების შემთხვევაშიც დაეთანხმებოდა.¹⁰

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ევროკავშირის დირექტივებისათვის დამახასიათებელია სექტორული მიდგომა, ვიწრო რეგულირების დადგენა ურთიერთობის სპეციფიკისა და მასში მონაწილე პირების სამართლებრივი მდგომარეობისა და სტატუსის მიხედვით. რაც იმას ნიშნავს, რომ დირექტივების ფარგლებში დადგენილი მომხმარებელთა უფლებრივი დაცვა დამოკიდებულია სწორედ იმაზე, ჩაითვლება თუ არა კონკრეტული ხელშეკრულების ფარგლებში ერთი პირი მომხმარებლად, ხოლო მეორე – მოვაჭრედ. ამიტომაც, გადაჭარბებული იქნება იმის აღნიშვნა, რომ ევროკავშირის დირექტივებში მოცემული მომხმარებლის ცნების საერთო კონცეფცია უნივერსალური ხასიათისაა და ყველა ხელშეკრულების მიმართ უპირობოდ მოქმედებს. ცალკეულ შემთხვევებში პირისთვის მომხმარებლის სტატუსის მინიჭება დამატებით განმარტებებს საჭიროებს, ვინაიდან სწორედ პირის მომხმარებლად აღიარებაზეა დამოკიდებული მის მიმართ დირექტივებით გარანტირებული უფლებების დაცვითი ფუნქციის გავრცელება.¹¹

სახელშეკრულებო ურთიერთობებში პირის მომხმარებლად აღიარებასთან დაკავშირებით არსებულ მიდგომათა არაერთგვაროვნებას ცხადყოფს ევროკავშირის

⁷ იქვე.

⁸ Twigg-Flesner Ch., *The Europeanisation of Contract Law*, Routledge, 2008, 123.

⁹ საბჭოს 1993 წლის 5 აპრილის დირექტივა 93/13/EEC - სამომხმარებლო ხელშეკრულებების უსამართლო პირობების შესახებ (ოფიციალური ჟურნალი L 95, 21.04.1993, გვ. 29).

¹⁰ Judgement of 14 March 2013, C-415/11 [CJEU].

¹¹ ძლიერიშვილი ზ., ცერცვაძე გ., რობაქიძე ი., სვანაძე გ., ცერცვაძე ლ., ჯანაშია ლ., სახელშეკრულებო სამართალი, თბილისი, 2014, 29; ლაკერბაია თ., ზაალიშვილი ვ., ზოიძე თ., მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი (ევროპულ სამართალთან ჰარმონიზაციის გზა), თბილისი, 2018, 239 და შემდგომში; Hedegaard J.S., Wrabka S., *The Notion of Consumer Under EU Legislation and EU Case Law: Between the Poles of Legal Certainty and Flexibility*, *Legal Certainty in a Contemporary Context, Private and Criminal Law Perspectives*, Springer, 2016, 77.

მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკაც, რომლის ანალიზი თვალსაჩინოს ხდის იმას, რომ ევროკავშირის წევრი ქვეყნების სასამართლოები სამომხმარებლო დავების განხილვისას არცთუ ისე იშვიათად თავს იკავებენ საკითხის ცალსახა გადაწყვეტისაგან ისეთი სახელშეკრულებო დავების განხილვის დროს სადაც ხელშეკრულების ერთ-ერთი მხარე მის მომხმარებლად აღიარებაზე უთითებს და ითხოვს შესაბამისი სამართლებრივი დაცვით უზრუნველყოფას. ასეთ შემთხვევებში წევრი სახელმწიფოების სასამართლოები იყენებენ თავიანთ უფლებას, მიმართონ ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს წინასწარი განმარტებისათვის, რათა მიიღონ შესაბამისი მითითებები ხელშეკრულების სათანადო კვალიფიკაციისა და მხარეთა უფლება-მოვალეობების შესაბამისად შეფასებისათვის. აქედან გამომდინარე, პირის მომხმარებლად აღიარებას აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა მის მიმართ ევროკავშირის კანონმდებლობით მინიჭებული დაცვითი ღონისძიებების გამოყენების თავლსაზრისით.

III. სუსტი მხარის კონცეფცია

როგორც ეროვნულ ისე ევროპულ დოქტრინასა და სასამართლო პრაქტიკაში ხშირად გვხვდება ტერმინი „მომხმარებელი, როგორც ხელშეკრულების სუსტი მხარე“. მეტიც, დღეს ევროპულ ქვეყნებში მომხმარებლები, ფაქტობრივად, ავტომატურად მიიჩნევიან ხელშეკრულების სუსტ მხარეებად.¹² მომხმარებელთა მონაწილეობით დადებულ ხელშეკრულებებში პრეზუმირებულად მიიჩნევა მათი უფლებების შესაძლო ხელყოფის რისკი,¹³ რის გამოც ევროკავშირის სამართალი პატერნალისტური მზრუნველობით გამოირჩევა მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიმართ.¹⁴ იმის წარმოსაჩენად, თუ რითია განპირობებული მომხმარებლის სისუსტე ან რატომ გამოიყენება ეს ნიშნული მომხმარებელთა მდგომარეობის გამოსაკვეთად, უპირველეს ყოვლისა, უნდა შეფასდეს მომხმარებლის მონაწილეობით დამყარებული სახელშეკრულებო ურთიერთობის თავისებურება.

მომხმარებელთა უთანასწორობა მოვაჭრესთან მიმართებით და მათი ხელშეკრულების სუსტ მხარედ აღიარება ეფუძნება შემდეგ ძირითად ნანამძღვრებს: **1. არაინფორმირებულობა** – სათანადო ინფორმაციის პარადიგმა, რომელიც ეფუძნება საკმარისი და ზუსტი ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულებას, ამავდროულად, სამართლიანობის ფუნდამენტური პრინციპია და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მნიშვნელოვანი ელემენტი – მიიღონ შესაბამისი ინფორმაცია მოვაჭრისაგან ხელშეკრულების დადებამდე. მომხმარებლები ხშირად არ არიან სათანადოდ ინფორმირებულნი პროდუქტებისა და მომსახურების შესახებ, რაც ზრდის არაინფორმირე-

¹² Straetmans G., Information Obligations and Disinformation of Consumers, in: Information Obligations and Disinformation of Consumers, Edited by G. Straetmans, Springer, 2019, 6.

¹³ Friant-Perrot M., The Vulnerable Consumer in the UCPD and Other Provisions of EU Law, The European Unfair Commercial Practices Directive, Impact, Enforcement Strategies and National legal Systems, Ashgate, 2014, 89.

¹⁴ Wilhelmsson Th., Willett Ch., Unfair Terms, and Standard Form Contracts, Handbook of Research on International Consumer Law, Edward Elgar Publishing, 2011, 158.

ბული გადანყვეტილების მიღების რისკს; **2. არათანაბარი სავაჭრო ძალაუფლება და ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები** – მოვაჭრე, როგორც წესი, აკონტროლებს ხელშეკრულების პირობების უმეტესობას, თუ ყველას არა, სტანდარტული პირობების დადგენით, სადაც მომხმარებლის არჩევანი შეზღუდულია ამ პირობების მიღებით ან ხელშეკრულების დადებაზე უარის თქმით (**Take it or leave it principle**); **3. მომხმარებელთა ეკონომიკური ქცევა** – მომხმარებელთა გადანყვეტილებებზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს გაზვიადებული ფასდაკლებები, დროის ფაქტორი, რეკლამა, ინფორმაციის კონტექსტი და გამოსახულება, პირველი შთაბეჭდილება და სხვ. მოვაჭრე ხშირად იყენებს მომხმარებლის ქცევით ტენდენციებს, რის შედეგადაც მომხმარებელი მოვაჭრის არაკეთილსინდისიერი კომერციული პრაქტიკის მსხვერპლი ხდება; **4. სამართალწარმოების ტრადიციული ფორმების მარცხი** – მომხმარებელთა დარღვეული უფლებების დაცვა ხდება ტრადიციული კერძოსამართლებრივი საშუალებების გამოყენებით, რომლებიც ხშირად არაეფექტურია, განსაკუთრებით, მცირე ღირებულების დავის პირობებში. ანგარიშგასაწევია სამართალწარმოების ხანგრძლივობა და ხარჯი. მომხმარებელთა აბსოლუტურ უმრავლესობას არ გააჩნია სამართლებრივი პროცედურებისა და საკანონმდებლო რეგულირების შესახებ საკმარისი ცოდნა, რაც ხშირად იწვევს „ფსიქოლოგიურ ბარიერს“ და აბრკოლებს უფლების სასამართლოს წესით დაცვას.¹⁵

ევროკავშირის სამართალი მნიშვნელოვნად უწევს ანგარიშს მომხმარებლის სტრუქტურულ დისბალანსს მოვაჭრესთან ურთიერთობაში, რომლის გამოსწორება მიუღწეველ ამოცანად რჩება მომხმარებელთა მხოლოდ თვითგამორკვევის უფლების აღიარებით. ამიტომაც აქცენტი გადატანილია რეგულირებაზე. ამ თვალსაზრისით, ევროკავშირის კანონმდებლობა მეტწილად ორიენტირებულია განაწილებად სამართლიანობაზე, ვიდრე გათანაბრებით სამართლიანობაზე, მისი კლასიკური გაგებით, რაც ვლინდება მომხმარებლის მონაწილეობით დადებული ხელშეკრულების იმპერატიულ მოწესრიგებაში.¹⁶

IV. მომხმარებლის ცნების ზოგადი შინაარსი

ევროკავშირის სამართალში მომხმარებლის ცნების ზოგადი კონცეფციის ჩამოყალიბება უკავშირდება ევროკავშირის ძალისხმევას, შეიქმნას მოქნილი და აღსრულებადი მექანიზმები მომხმარებელთა მონაწილეობით დადებული ხელშეკრულებების რეგულირებისათვის. მომხმარებლის ცნება პირველად გამოიყენა ევროკავშირის 85/577 დირექტივამ, რომლის მიხედვით, **მომხმარებელი არის ფიზიკური პირი, რომელიც მოქმედებს თავისი სავაჭრო და პროფესიული საქმიანობის მიღმა.**¹⁷ ამ

¹⁵ Yuthayotin S., Access to Justice in Transnational B2C E-Commerce, A Multidimensional Analysis of Consumer Protection Mechanisms, Springer, 2015, 26-33.

¹⁶ Somma A., Towards a European private law? The Common Frame of Reference in the Conflict Between EC Law and national Laws, European Private Law after the Common Frame of Reference, Edward Elgar, 2010, 19.

¹⁷ Council Directive of 20 December 1985 to protect the Consumer in Respect of Contracts Negotiated away from Business Premises (85 /577/EEC), Official Journal of the European Communities, 31.12.85, No L 372/31

დირექტივის წევრი სახელმწიფოების ეროვნულ კანონმდებლობაში ასახვის მიუხედავად, მისი შინაარსი ყოველთვის ერთგვაროვნად არ აღიქმებოდა. ხშირად მომხმარებელი განიმარტებოდა გაცილებით ფართოდ, ზოგჯერ კი პირიქით, კონკრეტული ურთიერთობის მიზნებისათვის.¹⁸ ამ საკითხის დასაძლევად არაერთი ინიციატივა განხორციელდა, რასაც ცხადყოფს DCFR-ის ფარგლებში ჩატარებული კვლევა.¹⁹

ევროკავშირის წევრი ქვეყნების კანონმდებლობაში მომხმარებლის ცნებისა და ზოგადად, მომხმარებელთა უფლებების ურთიერთგანსხვავებული რეგულირება გამონეწეული იყო, ერთი მხრივ, დირექტივათა სიმრავლით და მეორე მხრივ, მათი მინიმალური ჰარმონიზაციის ეფექტით.²⁰ ამ თვალსაზრისით, „მომხმარებელთა უფლებების შესახებ“ 2011/83 დირექტივამ მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია მომხმარებლის ცნების დაზუსტებაზე. ამ დირექტივის თანახმად, **მომხმარებელი არის ფიზიკური პირი, რომელიც მოქმედებს თავისი სავაჭრო სამენარმეო, სახელობო ან სხვა პროფესიული საქმიანობის მიღმა.**²¹ საგულისხმოა, რომ დირექტივის იმპლემენტაციის შედეგად, ერთი შეხედვით, ცნების უნიფიცირებული შინაარსი დადგინდა, თუმცა ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ გამოწვევები, ამ თვალსაზრისით, კვლავაც არსებობს, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ მომხმარებლის ცნება სრულად ჰარმონიზებული კვლავაც არაა.²²

ზოგადი კონცეფციის მიხედვით, პირის მომხმარებლად აღიარება დამოკიდებულია ორ წანამძღვარზე: პირველი სუბიექტურ კრიტერიუმს გულისხმობს და განსაზღვრავს, რომ მომხმარებლად მიიჩნევა მხოლოდ ფიზიკური პირი, ხოლო მეორე ნიშანი ფუნქციურ კრიტერიუმს ეფუძნება და მოქმედების მიზანში გამოიხატება.²³ პირის მომხმარებლად მიჩნევის ეს კრიტერიუმები კარგადაა განმარტებული DCFR-ის მოდელურ პრინციპებში, სადაც მომხმარებლის მოქმედების მიზანი ახსნილია ორ ასპექტში: პირველი ფოკუსირებულია იმაზე, რომ მომხმარებელი უნდა მოქმედებდეს მხოლოდ პირადი, საოჯახო ან საყოფაცხოვრებო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად (ამ შემთხვევაში სახეზეა ქმედების პოზიტიური აღწერილობა). ქმედების განმსაზღვრელი მეორე ელემენტი კი მიმართულია იმის დადგენაზე, თუ რამდენად ექცევა მომხმარებლის ქმედება მისი სავაჭრო, სამენარმეო, სახელობო ან სხვა პრო-

¹⁸ იხ., ლაკერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის შედარებითი ანალიზი, თბილისი, 2016, 68.

¹⁹ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR); Edited by Ch. von Bar, E. Clive and H. Schulte-Nölke and others. <tl.y/Fin5> [12.06.2021].

²⁰ ლაკერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის შედარებითი ანალიზი, თბილისი, 2016, 49.

²¹ ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2011 წლის 25 ოქტომბრის დირექტივა 2011/83/EC მომხმარებელთა უფლებების, საბჭოს დირექტივასა 93/13/EEC და ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივაში 1999/44/EC შესწორებების შეტანის და საბჭოს დირექტივისა 85/577/EEC და ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივის 97/7/EC გაუქმების შესახებ.

²² მიკლიცი ჰ.ვ., მომხმარებლის უფლებების დაცვის შესახებ საქართველოს კანონპროექტის სამართლებრივი ანალიზი (2017 წლის მარტის მდგომარეობით), თბილისი, 2018, 54.

²³ ლაკერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის შედარებითი ანალიზი, თბილისი, 2016, 70; ლაკერბაია თ., ზალიშვილი ვ., ზოიძე თ., მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი (ევროპულ სამართალთან ჰარმონიზაციის გზა), თბილისი, 2018, 108 და შემდგომი.

ფესიული საქმიანობის მიღმა, ანუ ცნებაში მოცემულია ქმედების უარყოფითი აღწერაც. საბოლოო ჯამში, საკითხის მომხმარებლის სასარგებლოდ გადანაცვება დამოკიდებულია იმაზე, გამოირიცხება თუ არა მომხმარებლის ქმედებაში მოგების მიღების მიზანი.²⁴

V. ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკა მომხმარებლის ცნების განმარტებასთან დაკავშირებით

ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო, მომხმარებლის ცნების განსაზღვრისას, უპირველეს ყოვლისა, ხელმძღვანელობს კონკრეტული დირექტივით დარეგულირებული ურთიერთობების სპეციფიკით და თავად დირექტივით მისაღწევი მიზნებით. სწორედ სასამართლოს ასეთი მიდგომა წარმოაჩენს იმას, რომ ევროკავშირის სამართალში და შესაბამისად, წევრი ქვეყნების ეროვნულ კანონმდებლობაში მომხმარებლის სტატუსი დამოკიდებულია შესაფასებელი ურთიერთობის შინაარსზე.

1. მომხმარებელი მხოლოდ ფიზიკური პირია

Patrice Di Pinto ერთ-ერთი პირველი საქმეა, სადაც სასამართლომ დაადგინა, რომ სარენ გარეთ დადებულ ხელშეკრულებებში მომხმარებლად შეიძლება მიიჩნეს მხოლოდ სავაჭრო/სამეწარმეო მიზნის მიღმა მოქმედი ფიზიკური პირი.²⁵ გადანაცვლები ემყარება 1985/577 დირექტივის განმარტებას, რომლის მოქმედება შემოიფარგლება მხოლოდ სარენ გარეთ დადებული ხელშეკრულებებით, ხოლო მიზანი თავსმოხვეული სახელშეკრულებო ბოჭვისაგან მომხმარებელთა დაცვაა.²⁶

მოცემული სახელშეკრულებო ურთიერთობის რისკები უკავშირდება მოვაჭრეთა მოულოდნელ და დამარწმუნებელ, ხშირ შემთხვევაში აგრესიული მოლაპარაკებების წარმოების ტექნიკას. ასეთი მოლაპარაკებების შედეგად დადებული ხელშეკრულებისაგან გათავისუფლების უზარუნველსაყოფად, მომხმარებელთა უფლებების დაცვის ეფექტურ ინსტრუმენტად დაინერგა ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლება, რომელიც ხელშეკრულების იმპერატიულ დათქმად იქნა მიჩნეული სარენ გარეთ დადებულ ხელშეკრულებებში, ხოლო მოვაჭრეებს დაეკისრათ ამ უფლების თაობაზე მომხმარებელთა სავალდებულო ინფორმირების ვალდებულება.²⁷

Patrice Di Pinto-ის საქმეში სასამართლოს მსჯელობის საგანი გახდა საკითხი იმის შესახებ, შესაძლებელია თუ არა მომხმარებლად მიიჩნეს იურიდიული პირი, რომელსაც მოვაჭრე იყოლიებს ხელშეკრულების დადებაზე სარენ გარეთ წარმოებული მო-

²⁴ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR); Edited by Ch. von Bar, E. Clive and H. Schulte-Nölke and others, 565, <t.ly/Fin5> [12.06.2021].

²⁵ Judgement of 14 March 1991, C-361/89 [CJEU].

²⁶ იხ., ლაკერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის შედარებითი ანალიზი, თბილისი, 2016, 82-ე და შემდგომი გვერდები.

²⁷ იქვე; დირექტივა 85/577/EEC.

ლაპარაკების შედეგად და რამდენად შესაძლებელია ასეთ იურიდიულ პირზე გავრცელდეს დირექტივის დაცვის მექანიზმები, მათ შორის, ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლება.²⁸

სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა დირექტივის იმ დათქმაზე, რომლის მიხედვით დირექტივის მოქმედება შემოიფარგლება მხოლოდ მომხმარებელთა ისეთი ქმედებით, რომელიც არ ექცევა სავაჭრო ან პროფესიულ საქმიანობაში. ხელშეკრულების დადება პერიოდულ სარეკლამო გამოცემასთან, უკავშირდება პროფესიულ აქტივობას ან ვაჭრობას. მას მენეჯერული ხასიათი აქვს და არ ექცევა მენარმის საოჯახო ან პირადი ინტერესებით მოქმედების ფარგლებში. მიუხედავად იმისა, რომ ერთი შეხედვით, შესაძლებელია მენარმეც დაუცველი გამოჩნდეს სხვა მოვაჭრესთან მიმართებით, არსებობს მყარი საფუძველი იმის რწმენისათვის, რომ საშუალო, კარგად ინფორმირებულმა მენარმემ იცის თავისი საქმიანობის არსი, ამიტომ, თუ ის დებს ხელშეკრულებას სხვა მოვაჭრესთან, მისი ეს გადაწყვეტილება არ შეიძლება ჩაითვალოს წინდაუხედავ ქმედებად, რომელიც გამოწვეულია მხოლოდ მოულოდნელობის ფაქტორით. შესაბამისად, მენარმე, რომელმაც დადო ხელშეკრულება თავისი ბიზნესის რეკლამის მიზნით, არ არის დირექტივით დაცული მომხმარებელი.²⁹

Cape Snc v Idealservice Srl-ის საქმეში³⁰ მომხმარებლის სტატუსი განიმარტა „ხელშეკრულებების უსამართლო პირობების შესახებ“ 93/13 დირექტივის ფარგლებში.³¹ მოცემულ საქმეში Cape Snc-მა შეიძინა წყლის დისპანსერი Idealservice Srl-გან ოფისში დასადგმელად, რომელიც განკუთვნილი იყო მხოლოდ თანამშრომლების მომხმარებლისათვის. შემდგომში Cape Snc-მა წამოიწყო დავა ამ ხელშეკრულებიდან გამომდინარე გადახდის ბრძანების შესრულებასთან დაკავშირებით, იმაზე მითითებით, რომ ხელშეკრულების დათქმა იურისდიქციის შესახებ უსამართლო სახელშეკრულებო პირობა იყო.

²⁸ საგულისხმოა, რომ ამ დავაში საკითხი ძირითადად სწორედ ხელშეკრულებაზე უარის უფლებას ეხებოდა. კერძოდ, დი პინტო ფლობდა პერიოდულ გამოცემას, რომლის საქმიანობა მიმართული იყო სხვა მოვაჭრეების საქმიანობის შესახებ ინფორმაციის შეგროვებაზე და მათთვის მომხმარებელთა მოზიდვის მიზნით ამ საქმიანობის რეკლამირებაზე. 1989 წლის 28 მარტს დი პინტოს მიესაჯა ჯარიმის გადახდა და ერთი წლით თავისუფლების აღკვეთა 1985, 1986 და 1978 წლებში საფრანგეთის აგიტაციის კანონის დარღვევისათვის. კანონი უკრძალავდა აგიტატორს მოეთხოვა ნაღდი ანგარიშსწორება ხელშეკრულებაზე უარის თქმისათვის გათვალისწინებული 7 დღის გასვლამდე, თუ ხელშეკრულება იდება საწარმოს ადგილსამყოფლის გარეთ. მოცემულ შემთხვევაში კი დი პინტოს საწარმოს სახელით მოქმედი წარმომადგენლები, რომლებიც სარეკლამო ინფორმაციის შეგროვების მიზნით სხვა მოვაჭრეებთან სარენ გარეთ წარმოებული მოლაპარაკებების შედეგად იყოლიებდნენ მათ ხელშეკრულების დადებაზე, მოითხოვდნენ დაუყოვნებლივ გადახდას შეთავაზებული მომსახურებისათვის, რომლის ღირებულებაც მერყეობდა 3000-დან 30 000 ფრანკამდე რეკლამის ფორმატის გათვალისწინებით. ამასთან, თავად ხელშეკრულება არ ითვალისწინებდა მასზე უარის თქმას შესაბამისი ვადის ფარგლებში. დი პინტოს მიერ გასაჩივრებული იქნა მის მიმართ გამოტანილი განაჩენი, სადაც იგი ასევე უთითებდა, რომ სასამართლომ არასწორად განმარტა აგიტაციის შესახებ კანონი და რომ ეს აქტი წინააღმდეგობაში მოდიოდა 85/577 დირექტივის მიზნებთან.

²⁹ Judgement of 14 March 1991, C-361/89 [CJEU].

³⁰ Judgement of 22 November 2001, C-541/99 and C-542/99 [CJEU].

³¹ საბჭოს 1993 წლის 5 აპრილის დირექტივა 93/13/EEC - სამომხმარებლო ხელშეკრულებების უსამართლო პირობების შესახებ (ოფიციალური ჟურნალი L 95, 21.04.1993, გვ. 29).

სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა დირექტივის³² დათქმაზე, რომ დირექტივის მიზნებისთვის „**მომხმარებელი**“ არის ფიზიკური პირი, რომლის ქმედება, ამ დირექტივით გათვალისწინებული ხელშეკრულებების შემთხვევაში, ემსახურება მიზნებს, რომელიც არ არის კავშირში მის სავაჭრო საქმიანობასთან, ბიზნესთან ან პროფესიასთან. სასამართლომ დაასკვნა, რომ **ფიზიკური პირის გარდა სხვა პირი, რომელიც დებს ხელშეკრულებას გამყიდველთან ან მომსახურების გამწვანთან, არ მიიჩნევა მომხმარებლად ამ დირექტივის მიზნებისთვის.**

მნიშვნელოვანი განმარტება გაკეთდა ასევე **Condominio di Milano, via Meda-ის**³³ საქმეზე, სადაც მსჯელობის საგნად იქცა ასოციაციის (რომელიც საქმიანობას ახორციელებდა იურიდიული პირის შეუქმნელად) მომხმარებლად აღიარების შესაძლებლობა იმ შემთხვევაში, თუ ხელშეკრულების დადება არ უკავშირდება ასეთი სუბიექტის სავაჭრო, სამენარმეო ან სახელობო საქმიანობას. სასამართლოს მითითებით, იმისათვის, რომ დავა განხილულ იქნეს უსამართლო პირობების შესახებ დირექტივაზე დაყრდნობით, აუცილებელია შესაბამისი სუბიექტების მონაწილეობით დადებული ხელშეკრულების არსებობა, კერძოდ, ერთი მხრივ, მოვაჭრე, ხოლო, მეორე მხრივ, მომხმარებელი. ამასთან, სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ პირისთვის მომხმარებლის სტატუსის მინიჭება ორი კუმულაციური პირობის არსებობაზეა დამოკიდებული – ფიზიკური პირის მონაწილეობა გარიგებაში და სავაჭრო/სამენარმეო მიზნის მიღმა საქმიანობა.

მოცემულ დავაში მოვაჭრე იყო თერმული ენერგიის მიმწოდებელი კომპანია, სადავო სახელშეკრულებო პირობა კი შეეხებოდა დათქმას იმის შესახებ, რომ თუ მომხმარებელი გადააცილებდა ელექტროენერგიის საფასურის გადახდას, მას დაერიცხებოდა დამატებით 9.25 % ჯარიმის გადახდის ვალდებულება. **Condominio di Milano** მიიჩნევდა, რომ აღნიშნული პირობა იყო უსამართლო და არღვევდა მისი, როგორც მომხმარებლის უფლებებს. ამასთან, იტალიის კანონმდებლობის მიხედვით, **Condominio di Milano** იყო ამხანაგობა, რომელიც თავისი არსით არც ფიზიკური და არც იურიდიული პირია. ასოციაციის სამართლებრივი სტატუსის გათვალისწინებით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ის ვერ აკმაყოფილებს მომხმარებლის ცნების უმთავრეს ელემენტს – არ არის ფიზიკური პირი და ამდენად, მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულება არ ექცვა დირექტივის მოქმედების ფარგლებში. თუმცა სასამართლომ აქვე მიუთითა, რომ ეროვნული კანონმდებლობით შესაძლებელია დაინერგოს დირექტივით განსაზღვრული დაცვის ღონისძიებების გავრცელება სხვა პირებზე დამოუკიდებელი საფუძვლებით.

2. მომხმარებლის ცნება არ მიეკუთვნება პირის სუბიექტურ თვისებას

Maximilian Schrems-ის საქმეში სასამართლომ აღნიშნა, რომ მომხმარებლის ცნების განსაზღვრისთვის უნდა არსებობდეს ორი ნანამძღვარი – პირი და ქმედება. პირველთან მიმართებით სასამართლო უთითებს, რომ **მომხმარებლის ცნება არ განიმარტება ზოგადად, ის არ მიეკუთვნება პირის სუბიექტურ თვისებას და ვერ იქნება**

³² საუბარია 93/13/EEC დირექტივაზე.

³³ Judgement of 2 April 2020, C-329/19 [CJEU].

შეფასებული აბსტრაქტულად, ხელშეკრულების შინაარსის გაუთვალისწინებლად. იგი ყოველთვის დამოკიდებულია ხელშეკრულების შინაარსზე მისგან გამომდინარე მხარეთა უფლება-მოვალეობებზე. მეორე ელემენტი – „ვაჭრობა ან პროფესია“, კი ფართო გაგებით უკავშირდება ადამიანის ეკონომიკურ საქმიანობას, თუმცა არ ნიშნავს იმას, რომ ხელშეკრულება აუცილებლად უშუალო ეკონომიკურ მოგებას უნდა უკავშირდებოდეს.³⁴

3. პირის მომხმარებლად აღიარებაზე გავლენას არ ახდენს მისი ცოდნა და გამოცდილება

საქმეში – **Jana Petruchová v FIBO Group Holdings Limited**³⁵ – სასამართლომ პირის ქმედების შეფასების ქრილში აღნიშნა, რომ ფიზიკური პირის მომხმარებლად აღიარებაზე გავლენას არ ახდენს ხელშეკრულების ფარგლებში ტრანზაქციის ღირებულება, ხელშეკრულების ფინანსური ზარალის შეფასების რისკის შესაძლებლობა, ფინანსურ ინსტრუმენტებთან მიმართებით პირის შესაძლო ცოდნა და გამოცდილება ან მისი აქტიური მონაწილეობა ასეთ ფინანსურ ოპერაციებში. ამოსავალი წერტილია მხოლოდ ქმედების მიზნის გამოკვეთა – იდება თუ არა გარიგება პირადი მიზნებისთვის, მათ შორის, შესაძლებელია შემოსავლის მიღების მიზანი გათანაბრებული იყოს საარსებო წყაროსთან. განმსაზღვრელია, რომ ქმედება მიემართებოდეს ისეთი მოგების მიღების მიზანზე, რომელიც უტოლდება გაყიდვას/მომსახურებას სავაჭრო/სამეწარმეო საქმიანობის ფარგლებში.

საქმეში – **Horățiu Ovidiu Costea v SC Volksbank România SA (Romania)**³⁶ – სასამართლო 93/13/EEC დირექტივის ქრილში განმარტავს, რომ მომხმარებლის „სუსტი“ პოზიცია გამყიდველის ან მიმწოდებლის მიმართ უნდა შეფასდეს მომხმარებლის ცოდნისა და მისი შესაძლებლობების გათვალისწინებით, რამდენად შეუძლია მომხმარებელს გავლენა მოახდინოს გამყიდველის ან მიმწოდებლის მიერ წინასწარ დადგენილ სახელშეკრულებო პირობებზე. ფიზიკური პირი, რომელიც იურისტად მუშაობს და დებს საკრედიტო ხელშეკრულებას ბანკთან, რომელშიც არ არის მითითებული კრედიტის მიზანი და შეთანხმება არ არის დაკავშირებული პირის პროფესიასთან, შეიძლება მიიჩნეს მომხმარებლად დირექტივის მიზნებისთვის. ხოლო ის ფაქტი, რომ იმავე ხელშეკრულებიდან გამომდინარე სესხი უზრუნველყოფილია იპოთეკით, რომელიც მომხმარებელმა დადო თავისივე იურიდიული კომპანიის სახელით, არ არის მნიშვნელოვანი. ის, რომ ადვოკატს აქვს სპეციალური, მაღალი დონის ცოდნა, არ ნიშნავს, რომ დირექტივის მიზნებისთვის იგი ვერ იქნება მიჩნეული სუსტ მხარედ, მოვაჭრესთან შედარებით.

4. დანესებულების დამხმარე საქმიანობა

Karel de Grote-ის³⁷ საქმეში დავა ეხებოდა უნივერსიტეტსა და სტუდენტს შორის დადებულ სწავლის საფასურის განვადებით გადახდის ხელშეკრულებას. სასამარ-

³⁴ Judgement of 14 November 2017, C-498/16 [CJEU].

³⁵ Judgement of 3 October 2019, Case C-208/18 [CJEU].

³⁶ Judgement of 3 September 2015, Case C-110/14 [CJEU]

³⁷ Judgement of 17 May 2018, C-147/16 [CJEU].

თლომ დაასკვნა, რომ მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულების არსიდან გამომდინარე, უნივერსიტეტი არ უნდა შეფასდეს მხოლოდ როგორც საგანმანათლებლო დაწესებულება. გათვალისწინებული უნდა იქნეს მომსახურების არსი, რომელსაც უნივერსიტეტი დამატებით სთავაზობს სტუდენტებს. ამ შემთხვევაში, სწავლის საფასურის განვადებით გადახდის შეთავაზება, უნივერსიტეტის ძირითადი საქმიანობის შემავსებელ ანდა დამხმარე საქმიანობად უნდა ჩაითვალოს. ასეთი გარიგება მიეკუთვნება გადახდის საშუალების შესახებ შეთანხმებას და თავისი არსით სხვა არაფერია თუ არა საკრედიტო ხელშეკრულება. ამიტომაც სასწავლო დაწესებულება ამ შემთხვევაში მოქმედებს, როგორც მოვაჭრე (მომსახურების გამწვევის კონტექსტში) 93/13/ დირექტივის მიზნებისათვის, ხოლო სტუდენტი – როგორც მომხმარებელი.

მსგავსად შეფასდა მხარეთა უფლებრივი მდგომარეობა **Marie Dijoux v Électricité de France (EDF)**-ის საქმეში³⁸ სადაც სასამართლომ მხარი დაუჭირა მომხმარებლის ცნების ფართოდ განმარტებას და აღნიშნა რომ დამსაქმებელთან შრომის ხელშეკრულების გარდა დადებული სხვა ხელშეკრულებების გამორიცხვა 93/13 დირექტივის მოქმედების სფეროდან ართმევს მომხმარებელს ხელშეკრულების უსამართლო პირობებისაგან დირექტივით მინიჭებულ დაცვის უფლებას.

მოცემულ შემთხვევაში მხარეებს შორის, შრომის ხელშეკრულების გარდა, დადებული იყო კრედიტის ხელშეკრულება, რომელიც გასცა დამსაქმებელმა დასაქმებულზე საცხოვრებელი სახლის დაკრედიტების მიზნით, ხოლო ხელშეკრულების პირობების მიხედვით, შრომის ხელშეკრულების შეწყვეტა ავტომატურად იწვევდა სესხის ხელშეკრულების შეწყვეტას და დასაქმებულისთვის თანხის დაუყოვნებლივ უკან დაბრუნების ვალდებულებას წარმოშობდა. სწორედ ამ პირობის სამართლიანობის კონტექსტში წამოიჭრა საკითხი იმის შესახებ, უნდა შეფასებულიყო თუ არა ეს კრედიტის ხელშეკრულება მოვაჭრესა და მომხმარებელს შორის დადებულ ხელშეკრულებად 93/13 დირექტივის მიზნებისათვის. სასამართლომ განმარტა, რომ დირექტივის მიზნებისთვის მოვაჭრის კონცეფცია არის ფუნქციური ცნება, რომელიც მოითხოვს იმის გარკვევას, ექცევა თუ არა კონკრეტული სახელშეკრულებო ურთიერთობა მოვაჭრის ძირითად საქმიანობაში. აქაც სასამართლომ ხაზი გაუსვა ძირითადი საქმიანობის არსს და მიუთითა, რომ საწარმოს პერსონალთან, მათი პირადი, კერძო საჭიროებებიდან გამომდინარე, მოცემულ შემთხვევაში კრედიტის ხელშეკრულების დადება საწარმოს მთავარი საქმიანობა არაა. შესაბამისად, თუ საწარმოს ძირითადი, პროფესიული საქმიანობა არ მოიცავს კრედიტის ხელშეკრულების შეთავაზებას, მსგავსი მომსახურება მიიჩნევა საწარმოს დამხმარე საქმიანობად, სადაც დამსაქმებელი განიხილება მოვაჭრედ (მომსახურების შემთავაზებელ პირად), ხოლო დასაქმებული – მომხმარებლად.

5. ურთიერთდაკავშირებული მიზნის მქონე ხელშეკრულებები

Johann Gruber-ის³⁹ საქმეში სასამართლომ იმსჯელა ურთიერთდაკავშირებულ ხელშეკრულებებში მომხმარებლის სტატუსის განსაზღვრის ტესტზე. საქმე ეხებოდა

³⁸ Judgement of 21 March 2019, C-590/17 [CJEU].

³⁹ Judgement of 20 January 2005, Case C-464/01 [CJEU].

ფერმერს, რომელიც ცხოვრობდა ავსტრიაში, გერმანიის საზღვართან და ფლობდა საფერმო მეურნეობას. გრუბერი ფერმის შენობის ნაწილს, რომელიც მთელი შენობის 60%-ზე მეტს შეადგენდა საცხოვრებლად იყენებდა, ხოლო დანარჩენ ნაწილს კი ღორების სადგომად და სხვა დამხმარე ფართებად სამეურნეო საქმიანობისათვის. გრუბერმა შენობის გადასახურად შეიძინა კრამიტი გერმანული კომპანიისაგან, რომელიც თავისი საქმიანობის შესახებ სარეკლამო ბროშურებს ავსტრიაში ავრცელებდა. მოსამარჩელემ სარჩელის აღძვრისას მიუთითა, რომ შეძენილი კრამიტის ფილები არ შეესაბამებოდა ბროშურებში მითითებულ აღწერას. ამ საქმეში სადავო გახდა სასამართლოს განსჯადობის საკითხი, რომელიც უშუალოდ დამოკიდებული იყო ამ ხელშეკრულებაში გრუბერის მომხმარებლად მიჩნევის საკითხზე, რაც მას განსაკუთრებული იურისდიქციის უფლებას მიანიჭებდა. განმარტებას საჭიროებდა მოსარჩელის მოქმედების მიზანი. კერძოდ, კრამიტი შეძენილი იყო პირადი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად, თუ საფერმო მეურნეობის კეთილმოსაწყობად.

სწორედ ამ საქმეში წამოიჭრა საკითხი ურთიერთდაკავშირებული მიზნის მქონე ხელშეკრულების განმარტების თაობაზე, ვინაიდან სუბიექტთა სტატუსი პირდაპირ განაპირობებდა დავის განხილვის ფორმატსაც. სასამართლომ განმარტა, რომ როდესაც ხელშეკრულება მიმართულია როგორც პირადი, ასევე პროფესიული მიზნის დასაკმაყოფილებლად, ქმედების მიზანი უნდა გაიმიჯნოს იმის მიხედვით, თუ რამდენად უმნიშვნელო და მარგინალურია საქონლის ან მომსახურების პროფესიული მიზნით გამოყენება ხელშეკრულების საერთო კონტექსტთან. სასამართლოს განმარტებით, ხელშეკრულების მხარე მომხმარებლად მიიჩნევა მხოლოდ მაშინ, თუ პროფესიული მიზნით ქმედება იმდენად სუსტია, რომ მხოლოდ უმნიშვნელო გავლენას ახდენს საქონლის მიწოდებისა და შემდგომი გამოყენების საერთო მიზანზე. ამასთან, მომხმარებლის სასარგებლოდ საკითხის გადაწყვეტა დამოკიდებული იქნებოდა იმაზე, შეეძლო თუ არა მოვაჭრეს სცოდნოდა, რომ პირი საქონელს პირადი ინტერესებისთვის იძენდა ან ხომ არ შექმნა ხელშეკრულების მხარემ მცდარი წარმოდგენა იმაზე, რომ საქონელს პროფესიული მიზნებისთვის იძენდა.

ანალოგიური პრინციპის გამოყენებით გადაწყდა მომხმარებლის სტატუსი **Milivojević-ის**⁴⁰ საქმეში, რომლის მიხედვითაც, ხორვატიის მოქალაქე მილიოჟევიჩმა შუამავლის საშუალებით დადო საკრედიტო ხელშეკრულება, რათა საკუთარი სახლის გარემონტებისა და გაფართოებისათვის მიეღო გარკვეული თანხა, რათა შემდეგ აღნიშნული ფართი ტურისტებისთვის მიექირავებინა. სასამართლომ მომხმარებლის განმარტების ნაწილში მიუთითა, რომ ქალბატონი მილიოჟევიჩი კონკრეტულ ხელშეკრულებაში შეიძლება მომხმარებლად მიიჩნეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ კავშირი ამ ხელშეკრულებასა და სამენარმეო საქმიანობას შორის იმდენად მარგინალური და უმნიშვნელო იქნებოდა, რომ პირადი მიზნის არსებობას ვერ გადაფარავდა. სასამართლო აღნიშნავს, რომ მოვალე, რომელიც დებს საკრედიტო ხელშეკრულებას, რათა გაარემონტოს სახლი, სადაც იგი ცხოვრობს და აპირებს მის გამოყენებას ტურისტების მომსახურებისათვის, არ შეიძლება განიხილებოდეს როგორც მომხმარებელი. აქ სასამართლომ აღნიშნა, რომ განსაკუთრებული დაცვა არ ვრცელ-

⁴⁰ Judgement of 14 February 2019, C-630/17 [CJEU]

დება სავაჭრო ან სამენარმეო მიზნით დადებულ ხელშეკრულებაზე მაშინაც, როცა ასეთი საქმიანობა მიმართულია მომავალში მის განხორციელებაზე, ვინაიდან მხოლოდ ის ფაქტი, რომ მოგების მიღების მიზანი მიმართულია მომავალ საქმიანობაზე, არ გამოირიცხავს სამენარმეო ან პროფესიული მიზნით ხელშეკრულების დადების ფაქტს.

6. ხელშეკრულების უსამართლო პირობების *ex officio* შემოწმება

უნდა აღინიშნოს, რომ ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო საკმაოდ მაღალ სტანდარტს ადგენს უსამართლო პირობათა კონტროლზე და პირდაპირ ავალდებულებს ნეერი სახელმწიფოების სასამართლოებს *ex officio*, ანუ თავისი ინიციატივით შეამოწმონ მომხმარებელთა მონაწილეობით დადებული ხელშეკრულების პირობათა სამართლიანობა.⁴¹

Oceano Grupo⁴²-ის საქმეში სასამართლოს აღნიშნა, რომ დირექტივის მიზანი ვერ მიიღწევა, თუ მომხმარებელი ვალდებული იქნება თავად წამოჭრას საკითხი ხელშეკრულების პირობის უსამართლობის შესახებ. მომხმარებელთა ეფექტიანი დაცვა მიიღწევა მხოლოდ მაშინ, თუ აღიარებული იქნება **ეროვნული სასამართლოს უფლებამოსილება საკუთარი ინიციატივით შეამოწმოს ხელშეკრულების უსამართლო პირობები**. წლების შემდეგ, ევროკავშირის სასამართლომ კიდევ უფრო გაამკაცრა მიდგომა და ეროვნული სასამართლოს უფლება, მოვალეობად აქცია. **Mostaza Claro⁴³**-ის საქმეში სასამართლომ განმარტა, რომ დირექტივით უზრუნველყოფილი მომხმარებლის დაცვა მნიშვნელოვანი საჯარო ინტერესია, რაც ვლინდება ეროვნული სასამართლოების ვალდებულებაში, საკუთარი ინიციატივით დაადგინოს, არის თუ არა ხელშეკრულების პირობა უსამართლო. **VB Pénzügyi Lízing Zrt-ის⁴⁴** საქმეში კი დამატებით მიუთითა, რომ სასამართლოს როლი არ შემოიფარგლება მხოლოდ პირობათა შესაძლო უსამართლობაზე მითითებით. სასამართლო ასევე ვალდებულია, საკუთარი ინიციატივით შეამოწმოს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობათა სამართლიანობა იქ, სადაც საქმის სამართლებრივი და ფაქტობრივი ელემენტები ამას განაპირობებენ.

2020 წლის 11 მარტის გადაწყვეტილებაში საქმეზე – **Györgyné Lintner v UniCredit Bank Hungary Zrt⁴⁵** – ევროკავშირის სასამართლო კიდევ უფრო შორს წავიდა და განმარტა, რომ სასამართლოს, რომლის წინაშეც მომხმარებელი აცხადებს, რომ ხელშეკრულების კონკრეტული პირობები უსამართლოა, **მოეთხოვება, თავისი ინიციატივით შეამოწმოს ხელშეკრულების სხვა პირობები**, თუ ისინი კავშირშია დავის საგანთან. ის ვალდებულია, სადაც ეს აუცილებელია, **თვითონ გამოიკვლიოს საქმის**

⁴¹ Orga-Dumitriu G., About The Recent Interpretation Of CJEU In The Matter Of Unfair Terms Of Consumer Credit Contracts Relevant Meanings For The National Case Law, Perspectives Of Business Law Journal, Vol.3, No.1, 2014, 12-25.

⁴² Judgement of 27 June 2000, C-240/98 to C-244/98 [CJEU]

⁴³ Judgement of 26 October 2006, C-168/05 [CJEU]

⁴⁴ Judgement of 9 November 2010, C-137/08 [CJEU]

⁴⁵ Court of Justice of the European Union, Press Release No.27/20, Luxembourg, 11 March 2020, Judgment in Case C-511/17 Györgyné Lintner v UniCredit Bank Hungary Zrt.

სამართლებრივი და ფაქტობრივი ელემენტები. ამასთან, თუ სასამართლოს წინაშე წარმოდგენილი სარჩელი შეიცავს სერიოზულ ეჭვებს ასეთი (სხვა/გარეშე) პირობების უსამართლო ბუნების თაობაზე, სასამართლომ უნდა შესთავაზოს მხარეებს დამატებითი განმარტებების ან დოკუმენტების წარმოდგენა, რაც აუცილებელი იქნება სარჩელში მითითებული ფაქტების შესავსებად.

7. მომხმარებლის ცნების დამატებითი ნიშნულები

მომხმარებლის საბაზისო ცნების გვერდით ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო აყალიბებს მომხმარებელთა კონცეფციის დამატებით ნიშნულებს, როგორცაა, „საშუალო მომხმარებელი“ და „მონყვალდი მომხმარებელი“.

7.1. საშუალო მომხმარებელი

ევროკავშირის მომხმარებელთა უფლებების დაცვის კანონმდებლობასა და ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკაში საშუალო მომხმარებლის განმარტება გამოიყენება მომხმარებელთა ქცევის შეფასების კრიტერიუმად⁴⁶ და ემყარება ტრადიციულ ინფორმაციულ პარადიგმას იმის შესახებ, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა და გამჭვირვალობა უზრუნველყოფს რაციონალური გადაწყვეტილების მიღებასა და არჩევანის თავისუფლებას მომხმარებლებისათვის.⁴⁷ მეორე მხრივ, მომხმარებლისათვის მიწოდებული ინფორმაციის ადეკვატურობა და აღქმადობა საშუალო მომხმარებლის მოლოდინით იზომება.⁴⁸ ამიტომაც, ევროკავშირის მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი მოდელირებულია საშუალო მომხმარებლის კონცეფციაზე.⁴⁹ აღნიშნული, უპირველეს ყოვლისა, განპირობებულია ევროკავშირის სასამართლოს მიერ **Gut Springen-heide-ის** საქმეში გაკეთებული განმარტებით, ეროვნულმა სასამართლოებმა საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებისას, უნდა გაითვალისწინონ მომხმარებლის სავარაუდო მოლოდინი, რომელიც ეფუძნება იმ პრეზუმფციას, რომ **საშუალო მომხმარებელი „გონივრულად კარგად ინფორმირებული, გონივრულად დაკვირვებული და წინდახედულია“**.⁵⁰ თუმცა საშუალო მომხმარებლის კონცეფცია მომხმარებლის ქცევის მხოლოდ იდეალიზებულ იმიჯადაა წარმოდგენილი⁵¹. სინამდვილეში, „საშუალო მომხმარებელი“ ადამიანის არარსებუ-

⁴⁶ EU Consumer Protection 2.0 Structural Asymmetries in Digital Consumer Markets. A Joint Report from Research Conducted under the EUCP2.0 project, Brussels, 2021, 5.

⁴⁷ van Boom W.H., Garde A., Akse O., The European Unfair Commercial Practices Directive, Impact, Enforcement Strategies and National Legal Systems, Ashgate, 2014, 5.

⁴⁸ ლაქერბაია თ., ხელშეკრულების უარყოფის უფლება: ქართული და ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის შედარებითი ანალიზი, თბილისი, 2016, 181.

⁴⁹ van Boom W.H., Garde A., Akse O., The European Unfair Commercial Practices Directive, Impact, Enforcement Strategies and National Legal Systems, Ashgate, 2014, 6.

⁵⁰ Judgement of 16 July 1998, C-210/96 [CJEU], ასევე იხ., რეგულირების ზეგავლენის შეფასება საქართველოს კანონპროექტზე „მომხმარებლის უფლებების დაცვის შესახებ“, თბილისი, 2019, 49.

⁵¹ Micklitz H.W., Durovic M., Internationalization of Consumer Law, A Game Changer, Springer, 2017, 16.

ლი მოდელია და არ მიეკუთვნება ადამიანის საშუალო სტატისტიკურ ნიშან-თვისებას. მომხმარებლის ეს ნიშნული ფორმალური ხასიათისაა და მიიჩნევა მომხმარებლის ნორმატიულ და არა ფაქტობრივ განსაზღვრებად. შეფასების ეს ტესტი ხშირად გაკრიტიკებულია, როგორც არარეალურად მომთხოვნი, ზედმეტად გამარტივებული და ზოგადად, იურიდიული ფიქცია, რომელიც დაშორებულია ინდივიდუალური მომხმარებლის რეალურ ქცევას, როგორც ინფორმირებულობის, ისე გონიერულობის მხრივ.⁵²

საბოლოო ჯამში, შეიძლება ითქვას, რომ საშუალო მომხმარებლის ნიშნული გამოიყენება ინფორმაციის გამჭვირვალობის შესაფასებლად და ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღების წანამძღვარი,⁵³ თუმცა ვერ უმკლავდება ინფორმაციული ასიმეტრიის გამოწვევებს, რადგანაც საშუალო მომხმარებელს ყოველთვის არა აქვს შესაძლებლობა ან სურვილი, რომ საფუძვლიანად შეაფასოს მისთვის ხელმისაწვდომი ინფორმაცია.⁵⁴ ამის კარგი მაგალითია Teekane-ის საქმეში გაკეთებული განმარტება, სადაც „სასამართლომ აღნიშნა, რომ ინგრედიენტების სიის შესახებ ინფორმაციას არ შეუძლია გამოასწოროს მომხმარებლის არასწორი და შეცდომაში შემყვანი შთაბეჭდილება, რომელიც შექმნილია პროდუქტის მთლიანი შეფუთვიდან გამომდინარე“⁵⁵. მსგავსი განმარტებები გაკეთდა ასევე Canal Digital Danmark-ისა და Carrefour-ის საქმეებზე.⁵⁶

7.2. მონყვლადი მომხმარებელი

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართალი აერთიანებს რა მომხმარებელთა მონაწილეობით დადებული ხელშეკრულებების მონესრიგების როგორც ეკონომიკურ, ასევე სოციალურ ასპექტებს, საშუალო მომხმარებლის კატეგორიიდან გამოყოფს ე.წ. მონყვლად მომხმარებლებს⁵⁷, რომლებიც გამოირჩევიან მეტი მგრძნო-

⁵² Laustsen R.D., *The Average Consumer in Confusion-based Disputes in European Trademark Law and Similar Fictions*, Springer, 2020, 6-7; van Boom W.H., Garde A., Akse O., *The European Unfair Commercial Practices Directive, Impact, Enforcement Strategies and National Legal Systems*, Ashgate, 2014, 6. ასევე იხ., რეგულირების ზეგავლენის შეფასება საქართველოს კანონპროექტზე „მომხმარებლის უფლებების დაცვის შესახებ“, თბილისი, 2019, 49.

⁵³ Micklitz H.W., Reich N., Rott P., *Understanding EU Consumer Law*, Intersentia, 2009, 96.

⁵⁴ Straetmans G., *Information Obligations and Disinformation of Consumers*, in: *Information Obligations and Disinformation of Consumers*, Edited by G. Straetmans, Springer, 2019, 19

⁵⁵ Judgement of 4 June 2015, C-195/14 [CJEU].

⁵⁶ Judgement of 26 October 2016, C-611/14 [CJEU]; Judgement of 8 February 2017, C-562/15 [CJEU].

⁵⁷ მომხმარებლის მონყვლადობა გაითვალისწინება ასევე ზოგადეკონომიკური ინტერესების დაკმაყოფილების დროსაც, როგორიცაა, ხელმისაწვდომობა საბაზისო მომსახურების სფეროებზე – გაზი, წყალმომარაგება, ელექტროენერგია, სამედიცინო მომსახურება და სხვ. ამ სეგმენტისთვის მონყვლად მომხმარებელში მოიაზრებიან ფიზიკური პირები, რომლებიც მათი ცხოვრების დონისა და შემოსავლების მიხედვით უფრო მეტად საჭიროებენ დაცვას ზოგადეკონომიკური მომსახურებაზე წვდომის უზრუნველყოფის თვალსაზრისით. ამ შემთხვევაში „მონყვლადი მომხმარებლის“ დაცვა მიმართულია სოციალური პოლიტიკის სათანადო განხორციელებაზე, რომელიც დაუშვებლად მიიჩნევა მხარის ეკონომიკურ დისკრიმინაციას. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ მომხმარებლებისთვის, რომლებიც ცხოვ-

ბიარობით უსამართლო კომერციული პრაქტიკის მიმართ და თავიანთი უფლებების დაუცველობის ხარისხით.⁵⁸ ადამიანები მომხმარებელთა მოწყვლად ჯგუფებს მიეკუთვნებიან თავიანთი ასაკის (მაგალითად, არასრულწლოვანი), ავადობის, ფეხმძიმობის, სხვადასხვა საჭიროების, ფიზიკური ანდა ფსიქიკური უნარების შეზღუდვის გამო, ასევე ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ზეწოლის მიმართ მედეგობის მიხედვით.⁵⁹ მაშინაც კი, როდესაც მოვაჭრე კანონის მიერ დაწესებულ სათანადო ინფორმირების ვალდებულებას აკმაყოფილებს, მომხმარებლის მოწყვალადობიდან გამომდინარე, ეს ავტომატურად არ გამოორიცხავს მომხმარებლის არასწორ ან შეცდომაში შემყვან შთაბეჭდილებას პროდუქტის თაობაზე.⁶⁰

„არაკეთილსინდისიერი ბიზნეს-სამომხმარებლო კომერციული პრაქტიკის შესახებ“ 2005/29 დირექტივის მიხედვით, გარკვეული კომერციული პრაქტიკა ყოველთვის მიიჩნევა არაკეთილსინდისიერად, მუხედავად იმისა, ის გავლენას ახდენს ყველა მომხმარებლის ქცევაზე, თუ მხოლოდ გარკვეული ჯგუფების გადანყვებით.⁶¹ ამ დირექტივის მიხედვით, მიზანშეწონილია, არაკეთილსინდისიერი კომერციული პრაქტიკისგან დაცული იყოს ყველა მომხმარებელი. ეს დირექტივა, ითვალისწინებს რა სოციალურ, კულტურულ და ენობრივ ფაქტორებს, **ათვის ნერტილად საშუალო მომხმარებელს იყენებს**, თუმცა ის შეიცავს ისეთ დებულებებსაც, რომლებიც მიზნად ისახავს, ხელი შეუშალოს ისეთი მომხმარებლების ექსპლუატაციას, რომლებიც, მათი თვისებებიდან გამომდინარე, განსაკუთრებით დაუცველნი არიან არაკეთილსინდისიერი კომერციული პრაქტიკისგან. ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ კომერციული პრაქტიკა მომხმარებელთა რომელიმე კონკრეტულ ჯგუფზეა

რობენ ნაკლებად განვითარებული ინფრასტრუქტურის მქონე ქვეყნის შორეულ ადგილებში, სადაც მომსახურების მიწოდებებს აქვთ ნაკლები ეკონომიკური სტიმული თავის მომსახურებაზე წვდომის უზრუნველსაყოფად. დამატებით იხ., Friant-Perrot M., *The Vulnerable Consumer in the UCPD and Other Provisions of EU Law, The European Unfair Commercial Practices Directive, Impact, Enforcement Strategies and National Legal Systems*, Ashgate, 2014, 98-99; Micklitz H.W., Durovic M., *Internationalization of Consumer Law, A Game Changer*, Springer, 2017, 54-56. ასეთ ჯგუფს მიკუთვნებული მომხმარებელთა დაცვა ეკონომიკური დისკრიმინაციისაგან ასევე გათვალისწინებულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 319-ე მუხლით, რომელიც ადგენს რა კონტრაქტების იძულების ვალდებულებას, უკრძალავს ბაზარზე დომინირებული მდგომარეობის მქონე პირებს კონტრაქტის შესთავაზოს ხელშეკრულების არათანაბარი პირობები. ასევე დაუშვებელია მომხმარებლებისთვის დაუსაბუთებლად უარის თქმას ხელშეკრულების დადებაზე.

⁵⁸ Friant-Perrot M., *The Vulnerable Consumer in the UCPD and Other Provisions of EU Law, The European Unfair Commercial Practices Directive, Impact, Enforcement Strategies and National Legal Systems*, Ashgate, 2014, 100.

⁵⁹ EU Consumer Protection 2.0 Structural Asymmetries in Digital Consumer Markets, A Joint Report from Research Conducted under the EUCP2.0 Project, Brussels, 2021, 5.

⁶⁰ Straetmans G., *Information Obligations and Disinformation of Consumers*, in: *Information Obligations and Disinformation of Consumers*, Edited by G. Straetmans, Springer, 2019, 19-24

⁶¹ Friant-Perrot M., *The Vulnerable Consumer in the UCPD and Other Provisions of EU Law, The European Unfair Commercial Practices Directive, Impact, Enforcement Strategies and National Legal Systems*, Ashgate, 2014, 100.

გათვლილი, მაგალითად, ბავშვებზე, სასურველია, კომერციული პრაქტიკის გავლენა შეფასდეს ამ ჯგუფის საშუალო წარმომადგენლის ინტერესებიდან გამომდინარე.⁶²

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ 2011/83-ე დირექტივის თანახმად, მოვაჭრემ მომხმარებელს უნდა მისცეს ნათელი და ყოვლისმომცველი ინფორმაცია ხელშეკრულების დადებამდე. ამასთან, მოვაჭრემ იმგვარად უნდა გაითვალისწინოს იმ მომხმარებლების სპეციფიკური საჭიროებები, რომლებიც არიან განსაკუთრებით მონყვლადი, თავიანთი გონებრივი, ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური სისუსტის, ასაკის ან გულუბრყვილობის გამო, რისი განჭვრეტაც გონივრულადაა შესაძლებელია მოვაჭრისთვის. თუმცა ასეთი სპეციფიკური საჭიროებების გათვალისწინება მომხმარებელთა დაცვის განსხვავებულ დონეებს არ უნდა იწვევდეს.⁶³

ამდენად, მონყვლადობა არ წარმოშობს ახალ უფლებებს,⁶⁴ თუმცა კონკრეტული ურთიერთობის სპეციფიკის გათვალისწინებით, პირის მომხმარებლად აღიარებასთან ერთად, ქმნის დამატებით საფუძველს მისი ეკონომიკური ქცევის შესაფასებლად. ამასთან, საშუალო მომხმარებლის ცნება არ უნდა იქნეს განხილული მონყვლადი მომხმარებლის კონცეფციისაგან განცალკევებულად. მხოლოდ მომხმარებელთა ამ ნიშნულების ერთობლივი შეფასებით არის შესაძლებელი მათი სტრუქტურული უთანასწორობის წარმოჩენა და შესაბამისი ინსტრუმენტების გამოყენებით უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესება.⁶⁵

VI. დასკვნა

წინამდებარე სტატიაში განხილული ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს პრაქტიკა ცხადყოფს, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანია სამართლის სისტემაში მომხმარებლის ზოგადი ცნების არსებობა შესაბამისი ხელშეკრულებებიდან გამომდინარე დავათა განხილვისათვის. როგორც უკვე აღინიშნა, მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სამართლის დარგი საქართველოში ჩამოყალიბების პროცესშია. ნიშანდობლივია, რომ კანონპროექტზე მუშაობა მიმდინარეობს ევროკავშირის შესაბამისი დირექტივების შინაარსის გათვალისწინებით, რაც უზრუნველყოფს საქარ-

⁶² შიდა ბაზარზე არაკეთილსინდისიერი ბიზნეს-სამომხმარებლო კომერციული პრაქტიკის შესახებ ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2005 წლის 11 მაისის დირექტივა 2005/29/EC, რომლითაც შესწორებები შედის საბჭოს დირექტივაში 84/450/EEC, ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივებში 97/7/EC, 98/27/EC და 2002/65/EC და ევროპარლამენტისა და საბჭოს რეგულაციაში (EC) No 2006/2004 („დირექტივა არაკეთილსინდისიერი კომერციული პრაქტიკის შესახებ“). დირექტივის მე-18 განმარტება.

⁶³ ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2011 წლის 25 ოქტომბრის დირექტივა 2011/83/EC მომხმარებელთა უფლებების, საბჭოს დირექტივასა 93/13/EEC და ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივაში 1999/44/EC შესწორებების შეტანის და საბჭოს დირექტივისა 85/577/EEC და ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივის 97/7/EC გაუქმების შესახებ. დირექტივის 34-ე განმარტება.

⁶⁴ Friant-Perrot M., The Vulnerable Consumer in the UCPD and Other Provisions of EU Law, The European Unfair Commercial Practices Directive, Impact, Enforcement Strategies and National Legal Systems, Ashgate, 2014, 99.

⁶⁵ EU Consumer Protection 2.0 Structural Asymmetries in Digital Consumer Markets, A Joint Report from Research Conducted under the EUCP2.0 Project, Brussels, 2021, 8.

თველოს კანონმდებლობის ევროპულ სტანდარტებთან დაახლოებას. აღნიშული ასევე ვრცელდება მომხმარებლის ცნების შემუშავებაზეც. კერძოდ, „მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონპროექტის მიხედვით, **მომხმარებელი არის ფიზიკური პირი, რომელსაც სთავაზობენ ან რომელიც იძენს ან შემდგომ იყენებს საქონელს ან მომსახურებას პირადი მოხმარების და არა მისი სამეწარმეო ან სხვა პროფესიული საქმიანობის მიზნით.**⁶⁶ როგორც ჩანს ქართველი კანონმდებელი მომხმარებელთა უფლებების დარგში ზოგადი პოლიტიკის განსაზღვრისას ასევე ეყრდნობა ევროკავშირში დამკვიდრებულ ზოგად განსაზღვრებას და მომხმარებლის ცნებას აფუძნებს პირისა და ქმედების ერთობლივ კონცეფციაზე – **მომხმარებელი მხოლოდ ფიზიკური პირია, რომლის მოქმედება ხელშეკრულების დადებისას არ არის მიმართული მოგების მიღებაზე.**

⁶⁶ მიკლიცი ჰ.ვ., მომხმარებლის უფლებების დაცვის შესახებ საქართველოს კანონპროექტის სამართლებრივი ანალიზი (2017 წლის მარტის მდგომარეობით), თბილისი, 2018, 54.

Tamar Lakerbaia*

DEFINITION OF CONSUMER IN THE CASE-LAW OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

Abstract

From the 80s of the last century, a natural person participating in a contractual relationship, who acquires goods or services for personal use - is called a consumer. Numerous legislative innovations have been developed to support the rights of consumers in contract law, which has contributed to the establishment of an independent field of consumer rights law.

The peculiarity of this field of law lies in the purposeful regulation. Norms governing the rights of consumers apply only if one party to the contract is a trader and the other is a consumer. However, despite numerous attempts, there is no unified concept of the consumer that would be relevant to all relationships. Despite the fact that it mainly refers to a natural person, often the recognition of a person as a consumer depends on the content of the contractual relationship.

Keywords: Consumer, Weak Party, Average Consumer, Vulnerable Consumer.

* Ph.D. in Law, Associate Professor at Sulkhani-Saba Orbeliani University, Judge of Tbilisi City Court. orcid.org/0000-0001-9079-4526